

Discurs del rector 2000-2001

"LA SELLA EN QUÈ VA CAVALCAR HOMER"

L'arrancada dels discursos, aquelles primeres frases que solen marcar-ne el to i, doncs, l'estat d'ànim de qui els escriu, són, certament, difícils. Per això jo solc rellegir textos antics amb l'esperança de trobar-hi una petita ajuda inicial. Fa pocs dies em va caure a les mans el Discurso que en la solemne inauguración de la Universidad libre de Gerona leyó el Doctor D. Manuel Viñas y Graugés, rector del propio establecimiento. Vaig pensar que podria ajudar-me. El nostre rector començava el seu discurs de l'any 1870 així: La hija de los Geriones, que, en opinion de sus émulos, es más amiga de Pálas armada que de sabia Minerva, consagra de nuevo á la ciencia un templo erigido en época de feliz recuerdo, y que debió cerrarse cuando la nobilísima matrona vestida de luto tuvo que rendir culto á los desdeñosos caprichos de Marte vengativo. Hoy, con faustos augurios, reaparecen los divinos oráculos de Témis, hija del cielo y de la tierra, madre de la ley y de la paz; siendo de esperar que, dentro de breve término, se quemará también incienso en las aras del sublime Apolo y en los altares del humanitario Esculapio." Com podreu comprendre vaig perdre ràpidament les esperances. Havia de trobar una altra manera de començar i vaig decidir aprofitar altres referents.

Georges Steiner és un d'aquells pensadors amb qui sovint pots estar en desacord però que sempre et deixa tocat. En el seu llibre *In Bluebeard's Castel* (1971, pàg. 48 de l'edició castellana) es qüestiona sobre la relació entre cultura i comportament: "No són molts els qui s'han formulat o han entès la qüestió de les relacions internes entre les estructures d'allò que és inhumà i la matriu contemporània d'una civilització elevada. Però la barbàrie que hem experimentat reflecteix en punts molt nombrosos i precisos la cultura de la qual procedeix i a la qual profana. Empreses artístiques i intel·lectuals, el desenvolupament de les ciències naturals, moltes branques de la civilització han florit en estreta col·laboració espacial i temporal amb matances i camps d'extermini. És el significat d'aquesta proximitat allò que hem de considerar atentament". Després, formula una pregunta clau: "¿Per què les tradicions humanistes i els models de conducta van ser una barrera tan fràgil contra la bestialitat política?."

A qui, com jo, creu i repeteix manta vegades que l'educació, com a porta de la cultura, és "un mitjà al servei d'un desenvolupament humà més harmoniós" se li fa difícil de pair la pregunta de Steiner. Però ell l'ha feta i jo us l'he repetida. I no puc, per honestedat, defugir-la alegrement. L'educació ha de ser per força alguna cosa més que ensenyar coses, que és el que afirmàvem tradicionalment, o que ensenyar, a més a més, a aprendre, que és el que hi hem afegit els últims anys. Ha d'incloure, també i molt primordialment, ensenyar a viure junts, és a dir, ha de conduir cap a la vida col·lectiva a través de l'assumpció d'uns valors que han de ser acceptats per sobre de qualsevol altra cosa: justícia, pau, igualtat, respecte, diàleg, dret a la vida, etc.

Discutim molt què han de saber els nostres estudiants. Fa poc els diaris anaven plens d'aquestes dèries: saben prou història d'Espanya?, deien uns; saben prou història de Catalunya? responien els altres. I mentrestant, a l'Estret de Gibraltar cada dia morien desenes de persones que només demanen una oportunitat i al País Basc morien desenes de persones perquè pensen el que pensen. Preguntar-se per què, qüestionar-ne les raons,

buscar-hi solucions raonables i consensuades no forma part d'allò que, a través de l'educació, hem de plantejar-nos els treballadors de la universitat i han de plantejar-se els nostres estudiants? I, en canvi, ens hem anat acostumant als fets, que ja només provoquen, en el millor dels casos, gestos simbòlics i, en el pitjor, indiferència, intransigències essencialistes o oportunitats polítiques. I no ho hem d'acceptar.

Aprendre a viure junts. Però amb qui?

En primer lloc, hem d'aprendre a viure amb nosaltres mateixos. D'entrada l'educació és necessàriament un aprenentatge a viure amb els nostres morts. Necessitem, abans que cap altra cosa, ensenyar d'on venim. Assumir i fer assumir el pes de la nostra història. En primer lloc, perquè té raó Steiner quan afirma que condiona i explica bona part dels nostres impulsos i, doncs, també de les nostres actituds, les bones i les dolentes. En segon lloc, perquè és l'única manera de donar sentit a la nostra incorporació inevitable al món global. Ara hem de triar: volem mantenir el llegat principal de la nostra civilització i fer-lo accessible a les noves generacions o volem tancar-lo en un museu? L'angoixa que em produeix aquesta pregunta no és gratuïta: tot apunta a una clara intenció de destruir el passat. El dilema no és menyspreable. I menys avui, quan només parlem d'interculturalitat i de diferència. Perquè, com pot haver-hi contacte entre cultures o, simplement, maneres diferents de veure el món si oblidem la nostra pròpia herència i ens aboquem a una cultura global i aliena? Una cultura que si pot caracteritzar-se d'alguna manera és per la seva homogeneïtat en el temps i, com a conseqüència, per la seva contingència; per la seva intranscendència, per tant. Aprendre a viure junts és, primer de tot, aprendre que som persones d'un món únic, certament, però des de la nostra pròpia manera de ser, des del nostre llegat cultural. Els ulls d'un pagès medieval damunt els camps i els marges, la dolçor dels préssecs que menjava cada setembre, la seva suor i els seus patiments construint els bancals que el foc d'aquest estiu ens ha retornat acusadors, la seva mirada, en definitiva, és el que som nosaltres.

Deixeu-me alertar sobre aquesta fractura vertical que s'està produint i de la qual l'educació n'és en bona part culpable. Avui, Ausiàs March, François Villon, Dante i Jorge Manrique, per parlar de literats, o Tales de Milet, Gerbert d'Orlhac i Leibnitz, per parlar de matemàtics, no signifiquen, per a la majoria de la gent, gairebé res. I per a molts, ni om, ni freixe, ni bedoll. Aquesta és una fractura òbvia, de la qual ens lamentem constantment –moltes vegades per justificar-nos– els professors. Però ja no és tan freqüent adonar-se de la fractura generacional que estem vivint. No sóc, ja ho sabeu, d'aquells que pensen que els joves que entren a la universitat, o els que no hi entren, no saben res. Més aviat he defensat amb passió que són com són i que aquest ha de ser el punt de partida, i no des dels nostres desitjos, des d'on hem de treballar. Però això no em fa pas tancar els ulls a la il·lusa mitificació de la joventut o, si ho voleu així, a l'absurda demonització de la vellesa que impera en el nostre temps. Darrere moltes de les actituds simbòliques dels joves no hi ha, com de vegades es diu, cap voluntat rebel de ser diferent. Tot al contrari, hi ha una manera estandaritzada de sentir-se grup, d'identificar-se amb els seus, que presenten unes actituds i uns comportaments perfectament homogenis. La podríem anomenar una identificació grupal horitzontal. I no ens hauria de preocupar massa, perquè ha existit de sempre, si no anés acompanyada, també, d'una voluntat d'explicitar que no són de l'altre grup. Un trencament vertical. I l'educació, que és essencialment el mitjà a través del qual s'ha mantingut la verticalitat històrica, no sap què fer. Jo tampoc. Però ens ho hem de plantejar. Perquè per sota

d'aquesta manca d'una mínima cohesió social comença a aparèixer, encara que desorganitzat, un cert feixisme. No em fa gens de por de dir-ho així, en primer lloc, perquè no vull amagar, com tanta gent, el cap sota l'ala i perquè, en segon lloc, espero que tots comprengueu que no estic acusant els joves, sinó una societat poc vertebrada i en especial aquells que no semblen estar interessats a vertebrar-la, perquè és sobretot això el que genera aquestes dinàmiques.

En aquesta mateixa línia, tenim l'obligació de perpetuar la nostra llengua. Que ho emfasitzi ja indica prou clarament que percebo actituds sovint massa insegures. Té sentit, ja en el segle XXI, viure per salvar-vos els mots i retornar-vos el nom de cada cosa? És cert que raons estrictament comercials o quantitatives semblen fer inútil la més mínima preocupació per una llengua petita com la nostra. I també és cert que avui estem assistint a la fi d'una civilització occidental basada en la paraula. Al principi era el Verb, certament, però avui, tant l'hegemonia de la imatge com la de les noves tecnologies de la informació semblen fer inevitable el que Steiner anomena la "retirada de la paraula". Ja és ben curiós. Quan avui, 1 de setembre, estava redactant aquesta part del text, acabava de llegir en el diari una entrevista amb dos joves animadors de Barcelona. Quan el periodista els pregunta si la sèrie de dibuixos animats que han presentat és un retrat d'una generació, ells contesten: Aquests són anys d'individualisme molt fort, amb valors ètics molt pobres. Tenim poc a veure amb la generació dels nostres pares, en part per reacció i en part per la tecnologia....Ens relacionem més amb el nostre telèfon mòbil que amb els nostres semblants. Però no podem oblidar que darrere de cada llengua hi ha una visió particular del món. I no puc entendre que s'hagin de salvar les balenes dels oceans o les tortugues de l'Empordà i no les llengües que els homes han produït i l'extraordinari edifici intel·lectual que conformen. O sí que ho puc entendre: darrere bona part de les actituds conservacionistes que tothom accepta alegrement hi ha, molt sovint, una hipocresia colosal

Hi ha un poema d'Auden (Blues Funeral) que acaba amb aquesta quarteta que, reinterpretada a conveniència pot ajudar-me a explicar a què faig referència:

No em vingueu amb estrelles, no en deixeu cap ni una;
desmantelleu el sol i empaqueteu la lluna;
buideu els oceans, talleu el bosc arran,
perquè res ja des d'ara podrà fer-se gran.

No cal esborrar les estrelles, ni buidar els oceans, ni empaquetar la lluna per destruir el món. Destruïu una llengua, i els homes i el seu món seran una mica més salvatges. Menys homes.

En segon lloc, hem d'aprendre a viure amb els altres. I, primer de tot, amb els altres que viuen i comparteixen amb nosaltres la construcció del món. Ens omplim la boca d'educació intercultural i em sembla que moltes vegades ho fem com un substitut barat del viatge exòtic. La interculturalitat es basa en el respecte del pluralisme. La nostra, la catalana, és una cultura que massa sovint es basa en la por i, per tant, en la reacció defensiva, de vegades plena de prejudicis, envers les altres cultures. Una actitud que, al

cap i a la fi, acaba essent excloent. En alguns casos pot haver-hi raons històriques que expliquin aquesta tendència. És allò que deia: som, en bona part, la mirada dels nostres morts. I alguns dels nostres morts van haver de morir, efectivament, per salvar-nos els mots i el nom de cada cosa. Fins i tot la globalització actual podria explicar les temences d'una cultura com la catalana: minoritària i minoritzada, és a dir, amenaçada. Perquè la tensió entre la globalització i la necessitat de defensar les arrels és una de les més difícils de superar. I més ara, quan amb tanta freqüència les nacions grans qüestionen les nacions petites perquè reclamen el mateix, no res més, que aquelles ja tenen. Però el principi del qual s'ha de partir ha de basar-se en el fet que el nostre futur necessita conjuntar la força de tots els grups que formen la nostra societat, sense cap mena d'exclusió. Aquest ha de ser un d'aquells valors als quals no podem renunciar. I això vol dir, denunciar, per la seva xenofòbia, aquells grafittis que de vegades llegim a les parets: Nosaltres sols! o Una sola sang!. Cal aprendre a valorar aquests grups i ensenyar a valorar-los. A través de l'educació s'hauria de produir l'enfortiment del sentit de pertinença a un projecte comú i això només pot ser possible si la integració a la societat catalana es produeix a partir de la valoració de les realitats culturals de cada grup, admetent que totes, per més que algunes, com l'espanyola, ens facin por perquè són més fortes que la nostra, són una part de la saba amb què construïrem el futur. Però no són ni les llengües ni les cultures allò que n'amenaça d'altres sinó les polítiques que fan uns governs o les que uns altres governs deixen de fer. No vull deixar d'explicitar a què em refereixo. Estic dient, a més d'altres coses, que la cultura catalana ha de començar a entendre que l'univers cultural espanyol no és l'enemic. És ben possible, si les coses no van com jo voldria, que aquesta sigui la cultura que substitueixi la nostra. Però no és a la cultura espanyola a qui hem de témer. Al contrari: sense renunciar a res, ni a combatre radicalment l'espanyolisme anticatalà (que és tota una altra cosa!), hem d'admetre, fins i tot des de l'independentisme més radical, que, a part del nostre, l'espanyol és l'univers cultural més pròxim i el que més hauríem de valorar.

Però el món que construïm pertany i exigeix els esforços de molta altra gent. I no hi ha la cohesió necessària per tenir èxit. Aquesta cohesió també forma part de l'educació d'ensenyar a viure junts a la qual ens hem de comprometre. Alguns de vosaltres podeu dubtar de la gravetat de les coses que denuncio. I potser teniu raó. En tot cas hi teniu tot el dret. Però jo les veig com les veig i així ho explico. A l'Estret de Gibraltar moren desenes de sense papers. A qualsevol carrer de Girona es detenen sense papers. Que és un sense papers? No creieu que darrere d'aquesta expressió, que amaga fets tan inqüestionables com que són persones, amb fills, pares i amics que ploren i riuen exactament com ho fem nosaltres, hi ha una clara voluntat de fer menys punyent i, doncs, menys insuportable la realitat? De fer-nos més xaiets, en definitiva? Dir sense papers als immigrants magribins o subsaharians –no entenc per què els altres sempre tenen papers– expressa, encara que no en siguem conscients, una mentalitat xenòfoba. Algú crema una mesquita i algú ho anomena una bretolada. Però ningú no crema la fleca del barri i si ho fes en diríem un delictes inadmissible. La llengua, de vegades, fa com la droga que prenen, en el segle XI, els membres de la secta dels hashishin, d'aquí la paraula "assissí", abans de cometre cruels crims polítics que els ordenava el seu cap, el "Vell de la Muntanya" .

Abans he procurat posar l'èmfasi en la idea que viure amb nosaltres mateixos exigeix recuperar la paraula. Paraula, en el sentit més ampli. Aprendre a viure amb els altres, també. Ho posava de manifest aquell jove animador de qui he parlat fa un moment: som individualistes i sempre anem amb el mòbil enganxat a l'orella. I per això vivim aïllats.

També ho posava de manifest Narcís Comadira a la inauguració del curs 1998-1999: "Jo crec", deia, "que la dedicació prioritària de tot el nostre ensenyament hauria de ser la d'ensenyar a llegir. Quan no se sap llegir, que vol dir comprendre com més millor el sentit de la paraula ..., s'és incapaç de qualsevol relació de respecte amb allò que anomenem l'altre. El no saber llegir, no solament incapacita per a rebre informació, sinó que incapacita per a qualsevol relació fèrtil amb l'exterior".

En tercer lloc, hem d'aprendre a viure junts amb el nostre entorn. El meu pot semblar un discurs en defensa de les humanitats. I en part ho és. Encara que sigui perquè només amb el sentit crític que atorguen podrem qüestionar la lògica que ens vol fer creure que ja vivim en el millor dels móns possibles. Però que ningú no s'enganyi. Hi ha tota una cultura independent de la paraula, no només la música o la imatge, sense la qual tampoc no aprendrem a viure junts. Conèixer i respectar i ensenyar a conèixer i a respectar el nostre entorn forma part de l'educació a què estem obligats per professió i, sobretot, per vocació. Les matemàtiques, l'enginyeria biològica, la informàtica o l'ecologia, per citar alguns exemples rellevants del món científico-tècnic, formen part de la cultura i, doncs, són també un objectiu de l'educació. Ja ho he dit al començament tot citant Steiner: la cultura, la que heretem i la que anem construint, conforma mentalitats i pot explicar bona part de les nostres actituds i dels nostres comportaments. I això que anomenem les ciències dures, que avui ja formen part d'aquesta cultura, ens poden ensenyar, per exemple, que les coses no sempre són com semblen o que no tot és com és per necessitat. Intenteu imaginar un moment la força d'aquestes dues idees. Si no tot és com sembla, cal, abans de prendre partit, l'anàlisi. Si les coses no són necessàriament com són, podem plantejar-nos canviar-les. El dubte i la inseguretat, per tant, són un objectiu del nostre ensenyament, encara que de vegades se'ns demani el contrari. Encara que això signifiqui no combregar, sense oposar-hi cap resistència, amb la lògica del mercat, encara que signifiqui ser acusat de conservador, en el sentit neoliberal de l'expressió, encara que signifiqui no acceptar l'engany de bona part dels mitjans de comunicació, encara que signifiqui esborrar del mapa el sofà, que és on la televisió, i els que la permeten tal com és, ens deseduca cada dia, encara que signifiqui qüestionar l'aprofitament interessat i extremadament particular, fixe'u-vos quina contradicció o quin engany!, de la globalització. No pretenia pas, per tant, limitar-me a reivindicar les humanitats. Només volia donar un exemple, a partir d'allò que m'és més pròxim, de la mena de coses que em preocupen. Només volia preguntar-me en veu alta per què darrere la mundialització del primer món són cada cop més distants, per què amb la mundialització augmenta la desigualtat d'oportunitats, per què la mundialització només beneficia unes poques persones, Només volia preguntar-m'ho i gosar dir amb veu alta que, en defensa d'un món vertaderament global, no ho hem d'acceptar.

Aquesta mena de preocupacions afecten directament la vida sencera de la universitat. En aquest sentit no puc deixar de referir-me a un àmbit, el de la recerca, amb el qual, comportant-nos amb llibertat, amb generositat i amb ambició intel·lectual, també hauríem de ser un model educador. Llegia, fa pocs dies, un llibre meravellós de Lluís Santaló: L'educació matemàtica, avui (Barcelona, 1975). La del matemàtic gironí és una altra d'aquelles lectures que et deixen tocat. En un moment determinat diu el següent: «S'ha escrit molt sobre què és creació i què és descobriment en el camp de la ciència i, de manera més general, en el camp del pensament. Es pot dir que les ciències naturals (física, química, biologia) descobreixen resultats i creen les teories que expliquen aquests resultats. El descobriment és un acte que, si no el fa un investigador determinat, sens dubte d'altres posteriors el faran. Si no haguessin existit els esposos Curie, sembla

indubtable que més tard o més d'hora algú hauria descobert la radioactivitat. Igualment, si no hagués existit Pasteur, algú hauria desenvolupat posteriorment la microbiologia. Si no hagués existit Colom, d'altres haurien descobert Amèrica. Sembla, doncs, que les ciències experimentals "descobreixen" més que no pas "creen". A l'extrem oposat de la producció humana hi ha les obres d'art. Aquestes són veritables creacions. Si no hagués existit Miquel Àngel no hauria existit mai La Pietà, tal com si no hagués existit Cervantes ningú no hauria escrit el Quixot. L'artista crea realment» (pàgs. 96-97). La recerca, per tant, s'organitza amb subconjunts difusos: una recerca no pertany a un tipus d'activitat -el descobriment- o a l'altre -la creació- d'una manera absoluta i excloent. I això té conseqüències importants: segons que es tracti de creació, de descobriment, o de situacions intermèdies, apareix d'una manera diferent la conveniència o no d'estimular el treball en equip. I, per tant, en l'avaluació de la recerca, el valor del treball en equip hauria de ser sempre matisat. No totes les ciències, d'altra banda, tenen referents universals de la mateixa manera. I no per això han de apreciar-se més o menys. Per això en l'avaluació de la recerca és tan difícil trobar unanimitats en el valor de les publicacions. En tercer lloc, no podem oblidar que la recerca forma part, com tota la universitat, del món. Els mecanismes que el regeixen, començant pel déu mercat, determinen clarament quines recerques s'han d'estimular i quines recerques cal obviar. I aquest condicionament es fa, moltes vegades, a través de l'avaluació de la recerca. En sociologia ja se sap que els indicadors serveixen per avaluar si determinats resultats s'amotllen més o menys a allò que pretenen els que els han imposat: publicar en anglès val més que publicar en espanyol que val més que publicar en català. Però per què val més? Perquè allò que es publica en anglès és necessàriament millor que allò que es publica en castellà o perquè el que es vol és afavorir que es publiqui en anglès? Per què us penseu que és tan difícil trobar llocs de nota alta on publicar sobre la didàctica de les diferents disciplines? Simplement perquè els poders hegemònics no es plantegen l'educació com una prioritat. Per res més! Per això cal tenir, a més dels altres, els nostres propis valors, basats, moltes vegades, en variables que contradiuen, i és bo que sigui així, els que ens imposa el mercat.

Dic tot això perquè en el nostre petit món hi entren, perquè en som un reflex, els mateixos tics del món. Per això veiem com s'exagera l'academicisme estèril, l'individualisme i la voluntat, per se, de fer currículum. I així, ni podem viure bé, ni podem educar correctament els nostres estudiants. Cal que la comunitat universitària que investiga sigui un model per a tothom. Deixeu-me'n fer cinc cèntims.

a) Primer de tot, hauríem de ser capaços de veure la recerca com la contribució plural i apassionada que una comunitat, en aquest cas la universitària, fa al saber.

b) En segon lloc, i com a conseqüència d'aquesta idea de comunitat plural, hauríem d'esforçar-nos a trobar els equilibris necessaris entre els diferents enfocaments de la recerca (bàsica o aplicada, individual o col·lectiva, universal o local, etc.), entre els diferents agents de la recerca (humanitats, ciències socials, tecnologia, ciència pura, etc.) i entre la llibertat i els condicionaments de la recerca.

c) En tercer lloc, hauríem de gosar donar transcendència a la nostra recerca.

I això implica, òbviament, que ha de ser coneguda, valorada i utilitzada pels col·legues de l'especialitat, però també que ha de ser coneguda, valorada i utilitzada per la resta de la comunitat universitària i per la resta de la societat. En aquest sentit, hauríem de

començar a entendre que la divulgació científica, avui tan maltractada, és l'única eina amb la qual es pot crear una societat investigadora que superi l'especialització a què obliga irremeiablement l'explosió de coneixements en el món modern.

També implica, i voldria que tots hi reflexionéssim seriosament, que la nostra feina bàsica, que és educar –o sigui: ensenyar coses, ensenyar a aprendre i ensenyar a viure junts–, ha de formar part de la nostra reflexió, tant si ho considerem recerca com si ho considerem innovació. El canvi incessant de la societat ens obliga a canviar mètodes i programes. I avui, més que en cap altre moment, ens obliga a plantejar-nos com provocar l'interès dels nostres estudiants envers unes disciplines que semblen no interessar-los a tots, i en alguns casos, que semblen interessar ben pocs. No es tracta de pensar sempre que la culpa és aliena; es tracta de reflexionar, jo en dic recerca i d'altres en diuen d'una altra manera, però és igual, sobre com aconseguir donar transcendència a unes inquietuds intel·lectuals que no són només nostres, ni han de ser-ho, si volem que l'educació aconseguixi aquella continuïtat històrica de què parlava al començament.

d) En quart lloc, hauríem de ser capaços de superar l'esquizofrènia que ens fa creure, falsament, que en la recerca coexisteixen dos móns, el de les ciències i el de les humanitats en el sentit més ampli d'aquestes expressions, que són irreductibles. Ben al contrari, la interacció entre les ciències i les humanitats és, possiblement, l'únic capital amb què podem afrontar críticament la nostra activitat. Perquè, com deia fa ben poc el professor David Jou (Ciència i humanisme. Apunts per a una discussió sobre la "Crisi de les humanitats", dins Debat sobre humanitats, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2000, pàgs. 11-18): «Els resultats de la ciència són -han estat sempre- una font cabalosa de preguntes filosòfiques, i la filosofia ha formulat nombroses preguntes que, en part, la ciència ha anat fent seves a mesura que anava ampliant els seus fonaments i afinant els seus mètodes». Què mou la ciència si no l'afany de conèixer l'estructura i l'extensió del cosmos, l'origen i el destí de l'univers, les lleis que regeixen el món, l'espai i el temps, el buit i la matèria, el determinisme i la llibertat, la ment i la matèria, la diversitat de la natura, els mecanismes de reproducció i de l'herència, la capacitat de canviar el món o els límits de la raó? No són, aquestes, les preguntes que ens fem tots, sigui quina sigui la nostra recerca? I no només els resultats de la ciència evidencien una gran interacció que implica l'estudi de les grans qüestions de sempre i de tots. També la crítica mútua produeix un gran enriquiment. ¿O és que els valors en la ciència o la desorientació que produeix la ràpida ampliació de possibilitats que la tecnologia posa a la nostra disposició, continuo amb David Jou, no ens obliguen tots a plantejar-nos, des de perspectives diferents, grans qüestions encara no resoltes com ara les lligades a la bioètica, a les incògnites que obren les noves possibilitats mèdiques, als riscos ambientals que comporta la tecnologia avançada, als usos militars dels resultats de la ciència, a la pèrdua de la intimitat i al control que pot haver-hi al darrere, a la desigualtat amb què es distribueixen els resultats de la recerca o a l'escassa atenció a la situació del tercer món? Estigueu-ne segurs. Les grans qüestions, aquelles que tantes vegades serveixen per omplir retòricament els nostres discursos, obliguen les humanitats i les ciències a sentir-se còmplices en un projecte comú: conèixer-nos més per construir un món millor.

e) Finalment, la recerca universitària ha de saber donar sortida als seus nous protagonistes. Nosaltres, els que per casualitat vam néixer en el moment adequat, podem dedicar-nos a la recerca perquè hem trobat una feina, la d'educador, a la universitat. Ja ho he dit abans: no hauríem d'oblidar mai que si tenim la sort de ser

investigadors és perquè tenim la sort de ser professors i, per tant, hem d'estar agraïts, jo penso que també per moltes altres coses, a la professió d'ensenyant. Encara que sigui només per això, no hi pot haver cap contradicció entre la docència i la recerca. Però ara els nostres joves investigadors, aquells que esperonem a treballar amb nosaltres, entre altres coses perquè necessitem la seva capacitat d'aventura, necessiten saber que darrere la seva feina hi ha alguna oportunitat de futur. Els nostres governants i els nostres empresaris haurien de saber-ho i haurien d'entendre que el futur de la recerca en depèn.

Amics de la universitat: la nostra és una feina col·lectiva d'una transcendència extraordinària. Si és veritat que "els antics van viure per a nosaltres i nosaltres vivim per als que vindran", si és veritat que "ningú no viu per a ell mateix", l'educació esdevé la clau de volta del futur. I nosaltres tenim la sort de jugar un paper central en el procés educatiu. Tenim, doncs, una greu responsabilitat de la qual tots hem d'estar convençuts. Per això cal insistir que allò que hauria de fer-nos discutir de veritat és la missió de la universitat. Podem parlar dels edificis, podem lamentar les mancances, podem queixar-nos del sou i de la inseguretat laboral. Podem fer-ho i hem de fer-ho. Però aquestes disputes, comparades amb allò que s'espera que preocupi amb cos i ànima un educador, no són més que foteses. No sé com explicar-vos-ho bé. Però necessito estar segur que la nostra no és una feina qualsevol i que tots somniem a muntar i ensenyar a muntar la sella, avui sense genet, d'Homer. Perquè no ens podríem perdonar l'haver permès de ser els últims romàntics del poema de William Butler Yeats:

Vam ser els últims romàntics, escollírem per tema
les tradicionals santedat i bellesa;
tot quant és escrit en el llibre que els poetes diuen del poble;
tot quant pot deixar captivada
la ment de l'home o ennoblir un poema;
emperò tot ha canviat, el gran corser va sol,
per bé que dalt d'aqueixa sella Homer va cavalcar
per on el cigne flota, a la riuada en què es fa fosc.

Mai no sé si dic allò que toca en una inauguració. Però necessitava, i agraeixo que m'ho hàgiu permès, respirar amb llibertat.

Moltes gràcies!

Josep M. Nadal
Rector de la UdG

A Anna Salvà, estudiant, Conxa Hosta, professora, Joan Cabarrocas, professor i Dani Sanahuja, estudiant i PAS